

Galerija Antuna Augustinčića – muzealizacija kiparskog opusa

DAVORIN VUJČIĆ

Muzeji Hrvatskog zagorja – Galerija Antuna Augustinčića

Izvorni znanstveni rad

Od svog otvorenja 1976. godine Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu prikuplja, čuva, obrađuje i prezentira opus velikog hrvatskog kipara Antuna Augustinčića (Klanjec, 1900. – Zagreb, 1979.), a s vremenom je svojom muzejskom, galerijskom i izdavačkom djelatnošću proširila polje interesa i djelatnosti na pitanja skulpture općenito. Osobiti zamah Galerija je doživjela posljednjih godina izgradnjom Studija Galerije Antuna Augustinčića, dodatne muzejske zgrade u kojoj je objedinila i unaprijedila svoje aktivnosti izvan stalnog postava. Ovaj rad predstavlja Galeriju Antuna Augustinčića i njeno profiliranje u jedan od rijetkih muzeja skulpture u Hrvatskoj, objašnjava načine muzealizacije kiparstva počevši od kiparskog opusa Antuna Augustinčića i njegove kontekstualizacije do novih prezentacijskih tehnologija i interakcije s publikom.

KLJUČNE RIJEČI: Antun Augustinčić, Galerija Antuna Augustinčića, Studio GAA, kiparski opusi, muzej skulpture, muzealizacija, umjetnost XX. stoljeća, Hrvatska

UVOD

Kad govorimo o pojmu muzealizacije, referentnu točku predstavljaju teoretske razrade Zbyněka Z. Stránskog koje muzealizaciju definiraju kao muzeološki proces »kojim svijet, prvenstveno materijalne kulture, čovjekovom voljom prelazi iz jedne u drugu sredinu.«¹ Spomenutu sredinu P. van Mensch naziva muzeološkom sredinom, koja materijalnom predmetu daje novi kontekst i novo značenje te ga komunicira kao dokument, odnosno svjedočanstvo zbivanja u kojima je sudjelovao.² I. Maroević sumira značenje pojma muzealizacije kao procesa »u kojem se predmeti i uz njih vezane

1 Maroević, Ivo. Razine muzealizacije vezane uz kulturnu baštinu. // *Informatica Museologica*, 36, (2005.), 3 – 4 / Zagreb, 2005., 44 – 49.

2 Mensch, Peter van. *Museology as a Scientific Basis for the Museum Profession*. // *Professionalising the Muses / (ur. Peter van Mensch)*. Amsterdam : AHA Books, 1989., 85 – 96.

osobine i ideje prenose iz primarnog (životnog ili živućeg)... konteksta u muzeološki kontekst.«³ Shodno tomu, cjelovita muzealizacija trebala bi uključiti sve aspekte temeljnih muzejskih djelatnosti: prikupljanje, čuvanje, stručnu obradu i prezentaciju muzejske građe.⁴

Kiparska djela često su predmet procesa muzealizacije, no specijalizirani muzeji skulpture su u manjini u odnosu na ostale vrste muzeja, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. Još je manje primjera muzealizacije cjelovitih kiparskih opusa jednog autora. Iako atraktivni (primjerice, muzeji A. Rodina ili A. Bourdellea u Parizu), muzealizirani kiparski opusi u pravilu su rijetki.

Jedna od muzejskih ustanova u Hrvatskoj koja se specijalizirala za skulpturu je Galerija Antuna Augustinčića, osnovana temeljem darovnice majstora kipara, profesora i akademika Antuna Augustinčića, koji je 1970. godine sva svoja djela poklonio rodnome Klanjcu. Tijekom godina nadišla je prvobitnu koncepciju memorijalne galerije te je svojom muzejskom, izložbenom i izdavačkom djelatnošću prerasla u muzej skulpture, koji od 1993. djeluje kao ustrojbeni jedinicu Muzejâ Hrvatskog zagorja. Darovnicom Antuna Augustinčića i izgradnjom Galerije započeo je proces muzealizacije jednog kiparskog opusa, proces koji traje neprekidno usklađujući se s pravilima struke i zahtjevima vremena.

PRIMJERI MUZEOLŠKE OBRADJE KIPARSKIH OPUSA U HRVATSKOJ

Muzeološke obrade kiparskih opusa u Hrvatskoj provode se kroz djelatnost muzejskih ustanova osnovanih na lokalnoj ili državnoj razini u cilju institucionalne skrbi o opusu jednog ili više autora, potom kroz djelatnost neke kulturne ustanove u sklopu koje su kiparski opusi cjelovito ili djelomično muzealizirani kao zbirke, memorijalni ateljei, parkovi skulpture, donacije i slično te naposljetku kroz djelatnost privatnim inicijativama osnovanih i vođenih samostalnih zbirki. Razina muzealizacije u navedenim primjerima varira: u nekim slučajevima prisutni su svi aspekti temeljnih muzejskih djelatnosti,⁵ dok je u nekima prisutna samo prezentacija.

3 Maroević, Ivo, str. 44.

4 Prikupljanje, skrb, stručna obrada i prezentacija muzejske građe (pa tako i kiparskih opusa) spada u osnovne muzejske djelatnosti (Zakon o muzejima, NN 61/2018).

5 Muzeji Ivana Meštrovića i Galerija Antuna Augustinčića jedine su muzejske ustanove u Hrvatskoj uspostavljene i posvećene cjelovitom opusu jednog kipara, koje se financiraju državnim sredstvima.

Uz opus Antuna Augustinčića u Hrvatskoj su djelomično ili u cijelosti muzealizirani kiparski opusi:

- Zvonka Cara (Memorijalni atelje Zvonka Cara u sklopu Centra za kulturu dr. Ivan Kostrenčić u Crikvenici)
- Zlatka Čulara (Galerija Čular u sklopu Kulturnog turističkog centra Stari grad Konjščina)
- Branislava Deškovića (Galerija Branislav Dešković u Bolu u sklopu Centra za kulturu Brač)
- Dušana Džamonje (Park skulptura u sklopu Zavičajnog muzeja Poreštine)
- Hinka Juhna (Zbirka Hinka Juhna u sklopu Zavičajnog muzeja Našice)
- Ivana Kožarića (Atelje Kožarić u sklopu Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu)
- Vaska Lipovca (Atelje Vasko Lipovac u Splitu)
- Ivana Meštrovića (Muzeji Ivana Meštrovića u Splitu, Zagrebu i Otavicama te Spomen-galerija u Vrpolju)
- Roberta Frangeša Mihanovića (Ambijentalna zbirka R. F. Mihanovića u sklopu Muzeja grada Zagreba)
- Tomislava Ostoje (donacija autora Supetru na Braču, izložena u crkvi sv. Martina te donacija autora Modernoj galeriji, izložena u autorovu stanu u Zagrebu)
- Ivana Rendića (Galerija Ivan Rendić u sklopu Narodne knjižnice u Supetru na Braču)
- Branka Ružića (Galerija Ružić i suvremenici u sklopu Galerije grada Slavonskog Broda)
- Ivana Sabolića (Galerija skulptura Ivan Sabolić u sklopu Muzeja grada Koprivnice)
- Stipe Sikirice (Galerija Sikirica u sklopu Kulturno umjetničkog središta u Sinju)
- Marina Studina (Zbirka Studin u sklopu Muzeja Kaštela u Kaštel Lukšiću)
- Zlatka Zlatića (Donacija Zlatić Gliptoteci HAZU, u sklopu Zoološkog vrta u Zagrebu).

Ostali, brojni kiparski opusi u Hrvatskoj nisu muzealizirani kao cjelina, nego su njihovi dijelovi disperzirani u različitim muzejskim fundusima (stalnim postavima i depoima), privatnim zbirkama i obiteljskim ostavštinama. Dok su u privatnim zbirkama, a osobito u muzejskim fundusima često primjereno muzeološki obrađeni i prezentirani, u obiteljskim ostavštinama nerijetko su smješteni u neadekvatnim prostorima,

ostajući bez sustavne muzeološke obrade i cjelovite, relevantne valorizacije. Činjenica da je neki kiparski opus obuhvaćen muzealizacijom nije uvijek i potvrda njegove kvalitete. Vrijedi i obratno: činjenica da neki kiparski opus nije cjelovito muzeološki zbrinut ne znači da je manje vrijedan. Opusi hrvatskih kipara poput Vojina Bakića, Josipa Poljana, Koste Angeli Radovanija, Vanje Radauša, Ante Starčevića, Šime Vulaša... svojom kvalitetom svakako zavrjeđuju višu razinu muzealizacije, cjelovitu institucionalnu skrb i stalni izložbeni postav na jednoj lokaciji.

Zašto je nečiji opus djelomično ili cjelovito zbrinut a nečiji nije, odnosno, zašto netko ima galeriju svojih radova a netko ne, pitanja su bez jednoznačnog odgovora. Ipak, kao temeljni razlog osnutka spomenutih ustanova nameće se skrb živućeg autora o vlastitom opusu i ambicija da njegova ostavština bude institucionalno zbrinuta. Istovjetno htijenje mora iskazati lokalna sredina, osobito u slučaju preminulog autora čiji opus predstavlja važnu identifikacijsku i identitetnu točku te sredine. Odmah potom, cijeli je niz čimbenika koji definiraju razinu ostvarene institucionalizacije: od značenja i uloge autora na lokalnoj ili državnoj razini, financijskih mogućnosti i ljudskih potencijala, entuzijazma i jasne vizije, razrađenih programa i slično. Ovdje treba upozoriti da u nekima od navedenih primjera muzealizacije postoji izraziti nesrazmjer između ambiciozno zamišljene (željene, planirane) skrbi, obrade i prezentacije te stvarne, nezadovoljavajuće realizacije, no elaboriranje te teme ostavljamo za neku drugu prigodu. U diskursu muzealizacije kiparskih opusa u Hrvatskoj, a na temelju dosadašnjih iskustava, moglo bi se ustvrditi da je donacija Antuna Augustinčića i razvoj njegove Galerije u Klanjcu jedan od primjera dobre prakse.

ANTUN AUGUSTINČIĆ, KIPAR I DONATOR

Antun Augustinčić (sl. 1) rođen je 1900. u Klanjcu gdje završava osnovnu školu, počevši vrlo rano iskazivati svoj izvanredni talent i sklonost crtanju, modeliranju u glini i drvorezbarstvu. Poslije završetka gimnazije u Zagrebu upisuje se na studij kiparstva. Na zagrebačkoj likovnoj akademiji studira kod rodonačelnika našeg modernog kiparstva Rudolfa Valdeca i Roberta Frangeša Mihanovića te diplomira kod Ivana Meštrovića 1924. godine. Nakon diplome odlazi u Pariz gdje tijekom dvije godine studira na Ecole des Arts Décoratifs i na Académie des Beaux-Arts u klasi J. A. Injalberta, nadahnjuje se procvatom *art deco* i djelima u pariškim muzejima, osobito A. Rodina i A. Bourdellea te izlaže u Salonu nezavisnih i Salonu francuskih umjetnika. Po povratku u domovinu, kao slobodni

1. Antun Augustinčić pri radu u svom ateljeu. Zagreb, 1950-ih godina (foto: T. Dabac, Fototeka Galerije Antuna Augustinčića)

Antun Augustinčić at work in his studio. Zagreb, 1950s (photo: T. Dabac, Antun Augustinčić Gallery Photograph Collection)

umjetnik bori se za egzistenciju i gradi svoj profesionalni ugled kiparskim radom i sudjelovanjem na izložbama. Često izvodi nadgrobnu skulpturu, portrete i ženske figure po narudžbi mecena. Godine 1929. nalazi se među osnivačima likovne grupe *Zemlja* izrazito socijalnog usmjerenja. Od 1930-ih godina de-

finira vlastiti likovni izraz utemeljen na realističnoj figuraciji, intenzivira svoje bavljenje javnom plastikom te sudjeluje i često pobjeđuje na brojnim javnim natječajima za spomenike širom svijeta. Godine 1943. pridružuje se partizanskom pokretu, blisko surađuje s Josipom Brozom Titom i kao potpredsjednik AVNOJ-a sudjeluje u stvaranju Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Kao član vojne misije boravi 1944. u Moskvi gdje radi na oblikovanju znamenja novostvorene države; jedan je od autora državnog grba i brojnih odlikovanja. Od 1946. djeluje kao profesor (kasnije i rektor) Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu. Godine 1949. proglašen je redovnim članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te imenovan majstorom–kiparom. Od 1950. do smrti vodi Majstorsku radionicu za kiparstvo u Zagrebu gdje uz pomoć suradnika stvara niz spomenika koji su, među ostalim, bili u funkciji kulturne diplomacije tadašnje Jugoslavije. Usporedo sa spomeničkom plastikom Augustinčić stvara niz izvrsno modeliranih ženskih torza i veliki broj psihološki dorečenih i izražajnih portreta, od kojih neki postaju antologijski u povijesti hrvatskog kiparstva. Godine 1970. potpisuje

darovnicu kojom sva svoja djela ostavlja rodnom Klanjcu uz uvjet da se za njih izgradi galerija u kojoj će biti smješteni i prezentirani. Iste je godine osnovan fond za izgradnju Galerije, a Zavod za arhitekturu Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu 1973. godine, po idejnom projektu arhitekta Ante Lozice i uz Augustinčićeve sugestije, dovršava izvedbeni projekt zgrade. Galerija Antuna Augustinčića, kao samostalna muzejska ustanova financirana državnim sredstvima, otvorena je za javnost 1976. godine izložbom reprezentativnih radova koje je odabrao sam autor i donator. Augustinčić je umro 1979. u Zagrebu, a pokopan je u parku skulptura Galerije u Klanjcu.

TEMELJI MUZEALIZACIJE AUGUSTINČIĆEVA OPUSA

Potpisivanjem darovnice 10. veljače 1970. godine Augustinčić je započeo proces muzealizacije svog velikog opusa nastalog tijekom 50 godina rada. Sam kipar je u počecima tog procesa imao presudan utjecaj: donio je odluku o donaciji, odabrao rodni Klanjec kao daroprimca, definirao lokaciju za Galeriju u nekadašnjem voćnjaku obližnjeg franjevačkog samostana (sl. 2), izabrao i arhitekta s kojim je razradio svoje zamisli, predložio prvog ravnatelja Galerije – kipara i suradnika Nikolu Bolčevića kojemu je namijenio zadatak restauracije i brige o većinom gipsanim skulpturama te, konačno, odabrao djela za stalni postav. Konceptiju je temeljio na prezentaciji, po njegovom mišljenju, svojih najboljih radova. Otvorenjem Galerije 1976. godine javnost je u tri dvorane mogla vidjeti objedinjene njegove najreprezentativnije skulpture, uglavnom skice i modele spomenika (sl. 3). Ostatak opusa i nadalje je bio smješten u njegovoj Majstorskoj radionici na Jabukovcu u Zagrebu bez muzeološke obrade. S vremenskim odmakom može se ustvrditi da je, uslijed takvog rezolutnog odabira radova, proces muzealizacije u početku obuhvatio samo manji dio njegova opusa. Uz to, Augustinčić je – u želji apogejske prezentacije svog rada – stvorio pretrpan i muzeološki nečitak postav.⁶

Nakon što je 1976. godine upisana u registar Okružnog privrednog suda u Zagrebu kao »Galerija Antuna Augustinčića Klanjec u osnivanju«, sklopljen je ugovor o autorskom djelu s povjesničarkom umjetnosti Zrnkom Novak, koja je, između ostalog, osmislila Razvojni plan Galerije, na temelju kojega je Galerija uvrštena među muzejske ustanove Hrvatske i registrirana 31. listopada 1977. kao »Galerija Antuna Augustinčića

6 Potvrdu pretrpanosti i nečitkosti daje Slavica Marković u predgovoru Kataloga stalnog postava i fundusa, GAA, Klanjec, 1990., str. 14.

2. Skica arhitekta Ante Lozice za Galeriju Antuna Augustinčića u Klanjcu, 1969. Presnimak iz: *Vjesnik*, Zagreb, 27.4.1976. (Arhiva Galerije Antuna Augustinčića)

Architect Ante Lozica's sketch for Antun Augustinčić Gallery in Klanjec, 1969. Copy from Vjesnik, Zagreb, 27 April 1976 (GAA Archives)

3. Stalni postav GAA početkom 1980-ih godina (Fototeka Galerije Antuna Augustinčića)

GAA permanent exhibit in the early 1980s (Antun Augustinčić Gallery Photograph Collection)

Klanjec s punom odgovornošću«. Nikola Bolčević započeo je svoj direktorski mandat 1978. godine, no nakon Augustinčićeve smrti 1979. godine zahvalio se na dužnosti, a direktorom je imenovana povjesničarka umjetnosti Slavica Marković. Tijekom narednog desetljeća S. Marković je – zajedno s novozaposlenom kustosicom, povjesničarkom umjetnosti Snježanom Pintarić – ustrojila Galeriju kao suvremeni muzejski kompleks. Ostvaren je novi stalni postav temeljen na tematsko-komparativnom pristupu. U tri dvorane Galerije predstavljene su dominantne teme Augustinčićeva kiparskog opusa: intimna plastika, portreti i spomenici. Uz unutarnji postav, uokolo Galerije oformljen je park skulptura. Tim redefiniranjima nastojalo se »...načiniti skladnu cjelinu unutar urbanog središta starog Klanjca, kojega je i naš kipar doživljavao kao svoje izvorište, a neosporno i vrelo prvih inspiracija. Željeli smo također primjereno predstaviti kipara Antuna Augustinčića izabranim radovima tematski grupiranim i komparativno prezentiranim poštujući suvremenije muzeološke kriterije.«⁷

MUZEALIZACIJA AUGUSTINČIĆEVA OPUSA KAO TRAJNI PROCES

Uz prezentacijsku dimenziju, Galerija tijekom 1980-ih godina infrastrukturno jača: kupljena je secesijska zgrada bivše ljekarne na obližnjem trgu i pretvorena u upravnu zgradu s prostorom za urede, dokumentaciju te privremeni depo koji će s vremenom postati izložbeni salon. Galerija veliku pozornost pridaje stručnoj obradi povjerene joj građe. Augustinčićevi radovi u Galeriji sustavno se fotografiraju i upisuju u inventarnu knjigu, a spomenici se istražuju terenskim istraživanjima. Razgovara se s njegovim suvremenicima i suradnicima, konzultiraju se arhivski izvori... Oformljuju se dokumentacijski fondovi, ustrojavaju se fototeka, hemeroteka i arhiva, čime se ostvaruje važan segment muzealizacije. Redaju se izložbe koje problematiziraju pojedine segmente Augustinčićeva opusa i tiskaju izložbeni katalogi. Sakupljena građa i nove spoznaje objavljuju se u novopokrenutom muzejskom časopisu *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, koji »polažu račun« javnosti o učinjenom na godišnjoj razini te pokazuju »svima povjesničarima umjetnosti i onima koji to nisu ... transformaciju jedne muzejske izložbe, doduše reprezentativnog karak-

7 Marković, Slavica. Predgovor. // Katalog stalnog postava i fundusa. / Klanjec, Galerija Antuna Augustinčića, 1990., 14.

tera, u memorijal temeljen na suvremenim muzeološkim principima«. ⁸ Izložbe i muzejske publikacije postaju dominantni načini diseminacije muzeološke obrade fundusa. Osobita pozornost usmjerena je na djecu i mlade: likovnim radionicama potiče ih se na kreativnost, na spoznaju o vrijednosti (i njihove) baštine i ulogu »njihovog« muzeja u njenom očuvanju. U osvrtu na 30. obljetnicu zasnutka Galerije B. Pejković sažima: »Sukladno općem značaju Augustinčićeva djela, Galerija je otpočetak imala republički značaj. No svoj republički status morala je pravdati stručnim radom i djelovanjem, a što je dovelo do njena primjerena razvoja koji joj je priskrbio glas respektabilne muzejske ustanove.« ⁹ Ovdje se mora naglasiti vrlo pozitivna uloga Augustinčićeve obitelji (kćeri Rose i zeta Ante Lozice te kasnije unuka Ivana Lozice) koja je s jedne strane imala povjerenje u galerijska rukovodstva ne pokušavajući utjecati na muzejsku politiku, a s druge strane predstavljala učinkovitu podršku kad god je bilo potrebno. ¹⁰

Početak 1980-ih godina Augustinčićeve skulpture smještene na zagrebačkom Jabukovcu dopremaju se u Klanjec. Njihov prihvatao je nedostatak zgrade Galerije u sklopu koje nije sagrađen depo, pa je smještaj skulptura organiziran dijelom u prostoru franjevačkog samostana, a dijelom u novoj upravnoj zgradi. Godine 1986. prostor bivšeg klanječkog kina prenamjenjuje se u depo u koji se smješta novopridošla muzejska građa. Do 1990. godine »Galerija je gotovo udvostručila svoj unutrašnji prostor (od cca 320 m² došla je do 670 m²) pa je s parkom skulptura dosegla površinu od gotovo 1000 m².« ¹¹

Radovi pristigli s Jabukovca postali su dio fundusa, a Galerija je pristupila cjelovitoj muzeološkoj obradi darovanog kiparskog opusa Antuna Augustinčića i izradi temeljne publikacije, Kataloga stalnog postava i fundusa, koji je objavljen 1990. godine. ¹² Rast fundusa nastavljen je do danas; kadgod je to moguće otkupljuju se Augustinčićevi radovi iz privatnog vlasništva, a gipsani modeli iz fundusa se restauriraju i lijevaju u broncu. Posljedica takve kontrolirane tezauracije jest neveliko ali

8 Marković, Slavica. Što smo to radili tijekom 1981? // Anali Galerije Antuna Augustinčića, 1 (1981.) / Klanjec, 1981., 21.

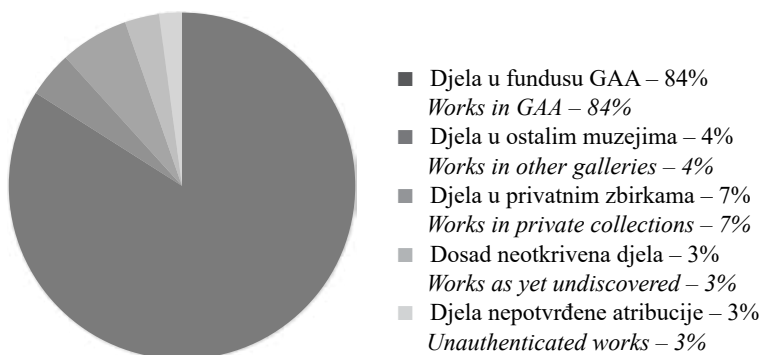
9 Pejković, Božidar. 30 godina Galerije Antuna Augustinčića. // Anali Galerije Antuna Augustinčića, 19 – 20 (1999. – 2000.) / Klanjec, 2014., 21.

10 Ivan Lozica je i danas nositelj autorskog prava na opus Antuna Augustinčića.

11 Pejković, Božidar, str. 23.

12 Katalog stalnog postava i fundusa Galerije Antuna Augustinčića, objavljen 1990. godine u izdanju Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu, bio je rezultat temeljite muzejske obrade Augustinčićeve donacije. Uz tekstualni i slikovni materijal kojim se predstavlja fundus, Katalog sadrži opis dotadašnjih okolnosti i postignuća Galerije, Augustinčićev životopis, popratne popise izložbi i bibliografiju.

Smještaj kiparskog opusa Antuna Augustinčića (ne računajući spomenike smještene izvan Galerije AA)

4. Dijagram fundusa GAA u odnosu na cjelokupni kiparski opus Antuna Augustinčića
Pie chart of Antun Augustinčić's sculptural opus including that in the GAA

konstantno povećanje broja muzejskih predmeta. Kada je Augustinčić potpisao svoju darovnicu i poklonio svoja djela, bila je riječ o 300 radova koji su stigli iz njegove Majstorske radionice na zagrebačkom Jabukovcu; otkupima, darovanjem i lijevanjem danas se brojka popela na 394 Augustinčićeva rada objedinjena u Zbirci Galerije Antuna Augustinčića, što predstavlja povećanje od gotovo 32 %. Na osnovu dosad prikupljene dokumentacije i podataka o ostalim vlasnicima Augustinčićevih djela utvrdili smo postotak muzealiziranog Augustinčićeva opusa (ne računajući djela postavljena kao javna plastika) (sl. 4). Može se reći da Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu danas u svom fundusu čuva oko 84% Augustinčićeva opusa; u fundusima drugih muzeja čuva se dvadesetak, a u privatnim zbirkami u Hrvatskoj i inozemstvu tridesetak Augustinčićevih djela; ostavljamo mogućnost da postoji još petnaestak dosad nepoznatih djela na nepoznatoj lokaciji te, konačno, u obzir uzimamo i desetak djela za koja Augustinčićevo autorstvo još nije potvrđeno.¹³

Usprkos ratu u Hrvatskoj i teškoj ekonomskoj situaciji, Galerija je – na čelu sa Snježanom Pintarić kao ravnateljicom – početkom 1990-ih godina nastavila sa svim djelatnostima. Godine 1993. uredbom Vlade RH Galerija prestaje biti samostalna muzejska institucija i postaje organizacijska jedinica netom uspostavljenih Muzejâ Hrvatskog zagorja, s

13 Ne može se sa sigurnošću govoriti o preciznim brojkama, jer se u svim spomenutim segmentima izvan Galerije iz godine u godinu pronalaze nova djela. Kao Augustinčićeva djela u posjedu drugih muzeja i privatnih zbirki računao sam samo ona koja ni u kojem obliku (varijanti, verziji) ne postoje u Zbirci Galerije AA. To znači da nisu obuhvaćene primjerice brončane i(li) kamene inačice skulpture čiji gipsani model Galerija posjeduje u svom fundusu.

5. Naslovnica kataloga izložbe *Izdanja Galerije Antuna Augustinčića: 1977 – 2002.*, Klanjec, 2002.

Cover page of the catalogue of the exhibition entitled, Editions of Antun Augustinčić Gallery 1977-2002. Klanjec, 2002.

6. Naslovnica kataloga *Zbirke Salona Galerije Antuna Augustinčića*, Klanjec, 2004.

Cover page of the catalogue entitled, Collections of Antun Augustinčić Gallery Salon. Klanjec, 2002.

dotadašnjim kustosom, povjesničarom umjetnosti Božidarom Pejkovićem kao voditeljem.

Kao važan način muzealizacije Augustinčićeva opusa pokazala se njegova kontekstualizacija, odnosno bavljenje ne samo mjestom, vremenom i okolnostima njegova nastanka, nego i srodnim opusima: uz izložbe Augustinčićevih radova Galerija je pozornost pridavala i drugim autorima. U početku su se izložbama predstavljali umjetnici i velikani koji su životom ili djelom bili vezani uz Klanjec i Hrvatsko zagorje, no sredinom 1990-ih izložbena se aktivnost sve više usmjerila prema skulpturi. Od tada izlagačka koncepcija Galerije teži predstavljanju kipara; od pripadnika starije generacije, koji su bili učitelji Antuna Augustinčića, preko njegovih učenika i suradnika do kipara mlađe generacije, istovremeno se baveći i teorijskim pitanjima skulpture (sl. 5). Odlučivši sažeti i javnosti pokazati tragove tih likovnih iskustava, 1992. je uspostavljena još jedna zbirka, *Zbirka Salona Galerije Antuna Augustinčića*, koja obuhvaća donirane radove umjetnika koji su izlagali u Galeriji (sl. 6).

Sudjelovanje na tradicionalnim muzejskim manifestacijama u Hrvatskoj (Noć muzeja, Međunarodni dan muzeja) Galerija također koristi za kontekstualizaciju Augustinčićeva opusa. Povrh toga, kao jedini muzej u Hrvatskoj, Galerija obilježava i Međunarodni dan mira; izložbom »Uz *Mir* za mir« Galerija svake godine 21. rujna predstavlja mladog umjetnika koji kiparski interpretira temu mira u stalnom postavu Galerije podno Augustinčićeva spomenika *Mir*, izvedenog za sjedište UN-a u New Yorku. Također, važno je napomenuti kako je tijekom posljednjih desetak godina Galerija razvila suradnju s Akademijom likovnih umjetnosti u Zagrebu te redovito predstavlja mlade diplomante kiparstva, a suradnja je ostvarena i s drugim hrvatskim muzejima koji se bave skulpturom pa su razmjene izložbi učestale i plodonosne. Takva izlagačka politika rezultirala je rastom Zbirke Salona GAA, koja danas broji 74 rada, različitih izvedbi i likovnih poetika.

Konačno, kontekstualizaciju predstavljaju i simpoziji na temu skulpture koje Galerija organizira od 1995. svakih nekoliko godina. Dosad održani simpoziji (*Antun Augustinčić u kontekstu hrvatske i europske skulpture*, 1995.; *Muzeji u Hrvatskoj danas i sutra*, 1996.; *Skulptura na otvorenom*, 2003.; *Original u skulpturi*, 2008.; *Problem spomenika : spomenik danas*, 2013.; *Skulptura u muzeju*, 2018.) okupili su brojne stručnjake iz zemlje i inozemstva, a izlaganja su kao integralni članci objavljeni u zbornicima u sklopu spomenutih *Analisa* Galerije Antuna Augustinčića.¹⁴

Stručna obrada muzejske građe provodila se kontinuirano s počecima muzealizacije Augustinčićeva opusa. Tijekom 2000-ih godina implementacija informatičke tehnologije unaprijedila je i obogatila baze podataka, bilo da je riječ o muzejskim predmetima ili dokumentacijskim fondovima. Reorganizacijom muzejske dokumentacije 2008. i 2009. godine Galerija je svoje dokumentacijske fondove ustrojila u skladu sa zakonskim propisima o vođenju muzejske dokumentacije.¹⁵ Najveći dio vizualnih fondova (fototeka, dijateka i videoteka) je digitaliziran te se svakodnevno koristi u procesima diseminacije, dokazujući svoju svrsishodnost. Obje zbirke – Zbirka Galerije AA i Zbirka Salona Galerije AA – u potpunosti su inventarizirane i rješenjima Ministarstva kulture Republike Hrvatske registrirane kao kulturno dobro.¹⁶

14 Anali Galerije Antuna Augustinčića izlaze neprekidno 38 godina, što je svakako podatak vrijedan pozornosti.

15 Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi (N. N. br. 108., 16.9.2002.)

16 Zbirka Salona Galerije Antuna Augustinčića 2008., a Zbirka Galerije Antuna Augustinčića 2011. godine.

STUDIO GAA I NOVE MOGUĆNOSTI MUZEALIZACIJE

Veliki problem Galerije godinama je predstavljao nedostatak prikladnog depoa, prostora dovoljno velikog i opremljenog da se u njega na adekvatan način smjesti fundus koji raste. Postojeća zgrada depoa postala je neprimjerena; usprkos naporima osoblja Galerije koje je fundus održavalo u najboljem mogućem stanju, dotrajnost zgrade, okružje i statička situacija navodili su na razmišljanja o izgradnji nove čuvaonice. Kao rješenje sve češće su sugerirana sredstva iz fondova Europske unije. Stoga su Muzeji Hrvatskog zagorja u suradnji s Gradom Klanjcem u veljači 2014. pripremili i prijavili projekt izgradnje nove čuvaonice Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu i program aktivnosti pod nazivom *Studio Galerije Antuna Augustinčića*.¹⁷ U rujnu 2014. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekta Europske unije te Muzeji Hrvatskog zagorja potpisali su Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za potrebe provedbe projekta Studija Galerije Antuna Augustinčića. Projekt je predvidio rušenje postojeće zgrade depoa te izgradnju novog višenamjenskog prostora u kojemu će biti zatvoreni i otvoreni muzejski depo, restauratorska, stolarska i fotografska radionica, prostor za povremene izložbe, uredi za zaposlenike i korisnike te konferencijska dvorana. Također, projekt je obuhvatio i restauriranje muzejske građe (sl. 7), što je trebalo obaviti istovremeno s izgradnjom nove čuvaonice.¹⁸ Sve navedeno ostvareno je u roku od dvije godine te je Studio GAA svečano otvoren u rujnu 2016. godine.¹⁹

17 Na oblikovanju projekta radili su: tadašnja ravnateljica Muzeja Hrvatskog zagorja, muzejska savjetnica Goranka Horjan, koja je i inicirala prijavu projekta, viši kustosi Božidar Pejković i Davorin Vujčić u suradnji s Gradom Klanjcem, gradonačelnikom Zlatkom Brlekom i županom Krapinsko-zagorske županije Željkom Kolarom te Kulturnim centrom Klanjec. U oblikovanju projektne ideje te pripremi projektne dokumentacije, osiguranju svih uvjeta postavljenih natječajem te kompletiranju projektne dosjea sudjelovala je Zagorska razvojna agencija d.o.o., a cjeloviti tehnički projekt nove zgrade izradio je arhitektonski studio AG Matas iz Zagreba.

18 Radove na izmještanju, privremenom smještaju, izvođenju restauratorsko-konzervatorskih radova i povratu fundusa u novoizgrađenu zgradu preuzeli su zajednica izvoditelja Kapitel d.o.o. iz Ivanić Grada i Ivan Cvitanić iz Zagreba, uz stručno vodstvo akademskog kipara Radivoja Jovičića, višeg konzervatora-restauratora i nekadašnjeg suradnika Majstorske radionice Antuna Augustinčića. Izvođač građevinskih radova bio je ING-GRAD d.o.o., stručni nadzor proveo je Studio ARHING d.o.o., a projektni nadzor i projekt unutrašnjeg uređenja Arhitektura i graditeljstvo Matas d.o.o. iz Zagreba.

19 Ukupno je u uređenje i opremanje objekta uloženo 21,7 milijuna kuna; uz vlastita sredstva, 20,3 milijuna kuna (93,5 % ukupnih troškova) osigurano je u okviru Operativnog programa Regionalna konkurentnost 2007. – 2013. za Shemu dodjele bespovratnih sredstava za poslovnu infrastrukturu.

7. Restauracija fundusa, 2015. (Foto: D. Vujčić, Fototeka Galerije Antuna Augustinčića)

Restoration of Gallery items, 2015 (photo: D. Vujčić, Antun Augustinčić Gallery Photograph Collection)

Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu danas – 40 godina od njena otvorenja – kao muzejska ustanova djeluje u dvije arhitektonske cjeline: Galerija Antuna Augustinčića na Trgu Antuna Mihanovića 10 s pripadajućim parkom skulptura i nadalje kroz stalni postav predstavlja reprezentativna Augustinčićeva djela, a sve ostale aktivnosti Galerije te

miz GALERIJA ANTUNA AUGUSTINČIĆA

Studio Galerije Antuna Augustinčića

8. Galerija Antuna Augustinčića i Studio GAA
Antun Augustinčić Gallery and GAA Studio

cjelokupni fundus objedinjeni su u novoizgrađenoj zgradi Studija GAA u Ulici dr. Ivana Broza 2 (sl. 8). Fundus, dosad nedostupan javnosti zbog neprikladnih uvjeta dotrajale zgrade depoa, statički je saniran, u velikoj mjeri restauriran, konzerviran i pregledno pohranjen. Smješten je u adekvatnim uvjetima otvorenog depoa, bez oscilacija temperature i vlage, na pomičnim policama koje omogućuju dostupnost svakog komada. Grupe posjetitelja kojima je omogućen razgled tog prostora često

9. *Edutainment* aplikacije dostupne na interaktivnim kioscima.

Edutainment applications available at interactive kiosks

upravo depo ističu kao osobitu zanimljivost kakvu u ostalim muzejima nemaju priliku doživjeti. Uz otvoreni depo i povremene izložbe, u prostoru Studija GAA posjetiteljima je na raspolaganju posebno osmišljena multimedija koja predstavlja novu razinu muzealizacije Augustinčićeva opusa, odnosno njegovu prezentaciju novim generacijama odraslima u vremenu informatičke tehnologije. Na interaktivnim kioscima s ekranima osjetljivima na dodir digitalizirana muzejska dokumentacija organizirana je u smislene cjeline prilagođene različitim dobnim i obrazovnim skupinama te skupinama s posebnim potrebama. Cjeline nude informacije o Augustinčićevu životu i kiparskom opusu interpretiranom kroz autorske tekstove i fotografije te kratke dokumentarne filmove. Posjetitelji koji žele proširiti svoje znanje o fundusu mogu koristiti mobilnu tablet-aplikaciju i skenirati aplicirane QR kodove. Uz aplikacije vezane uz Augustinčićev opus postoje i one koje se bave posjetiteljima interesantnim kiparskim temama (primjerice, slikom i riječju objašnjen je postupak nastanka skulpture u bronci), a osobita pozornost pridana je multimedijским *edutainment* sadržajima gdje su najmlađi korisnici prepoznati kao ciljna skupina (sl. 9). Zabavni interaktivni servisi poput geolokatora, kvizovi o kiparstvu s više razina znanja, mogućnost snimanja tematskih *selfie* fotografija, slanje virtualnih razglednica, slaganje *puzzli* sa slikama skulptura i slično, ostvaruju željeni cilj: približavanje kiparstva mladima, odnosno učenje kroz igru. Da muzejska pedagogija ne bi bila samo virtualna, u Studiju GAA provodi se posebno osmišljeni pedagoški

10. Likovna radionica u Studiju GAA, 2019. (Foto: Davorin Vujčić, Fototeka Galerije Antuna Augustinčića)

Art workshop at GAA Studio, 2019 (photo: Davorin Vujčić, Antun Augustinčić Gallery Photograph Collection)

program koji se bavi doživljajem skulpture (taktilne radionice) te različitim načinima likovnog izražavanja (crtanje, slikanje, modeliranje...) u raznorodnim materijalima (glina, gips, staklo, žica...), pridonoseći povezanosti muzeja s publikom, osobito djecom (sl. 10). Izvan prostora muzeja zainteresiranoj javnosti na raspolaganju su internetske stranice Galerije, gdje je – uz uvid u Augustinčićev životopis, povijest i djelatnost ustanove – omogućen pristup cjelovitom muzejskom fondusu, odnosno svakom muzejskom predmetu.²⁰

U godinama koje dolaze namjera je da Galerija Antuna Augustinčića i njen Studio budu otvoreni za izložbe, predavanja, koncerte, filmske projekcije i parlaonice te brojne radionice za djecu i odrasle. Svojim djelovanjem nastojat će ne samo prikupljati, čuvati i predstavljati kiparski opus Antuna Augustinčića i skulpture općenito, nego i promicati edukaciju, znanost i socijalnu uključenost, pojačati turističku infrastrukturu te doprinosti promicanju kulturne baštine u ukupnom razvoju Hrvatske.*

20 Mrežne stranice Galerije AA: www.gaa.mhz.hr

LITERATURA

- Mensch, Peter van. *Museology as a Scientific Basis for the Museum Profession. // Professionalising the Muses / (ur. Peter van Mensch)*. Amsterdam : AHA Books, 1989., 85–96.
- Marković, Slavica. Što smo to radili tijekom 1981?. // *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 1 (1981.) / Klanjec, 1981., 21.
- Marković, Slavica. Predgovor. // *Katalog stalnog postava i fundusa. / Klanjec, Galerija Antuna Augustinčića*, 1990., 14.
- Maroević, Ivo. Razine muzealizacije vezane uz kulturnu baštinu. // *Informatica Museologica*, 36, (2005.), 3–4 / Zagreb, 2005., 44–49.
- Pejković, Božidar. 30 godina Galerije Antuna Augustinčića. // *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 19–20 (1999.–2000.) / Klanjec, 2014., 21.

SAŽETAK

U uvodu se elaborira pojam muzealizacije na temelju teoretskih razrada Z. Stránskog, P. van Menscha i I. Maroevića. Konstatira se deficitarnost specijaliziranih muzeja skulpture u odnosu na ostale vrste muzeja te ukazuje na postojanje Galerije Antuna Augustinčića kao jedne od muzejskih ustanova u Hrvatskoj koja se specijalizirala za skulpturu. Naredno poglavlje navodi postojeće primjere muzeološke obrade kiparskih opusa u Hrvatskoj, problematizirajući načine i razine njihove institucionalizacije. Poglavlje o Antunu Augustinčiću donosi njegov životopis i daje uvid u začetak osnivanja galerije u Klanjcu. Opširno su opisani temelji muzealizacije Augustinčićeva opusa i kasnije muzeološke razrade koje su prerasle u trajan proces: od prvog stalnog postava i doprinosa zaposlenika Galerije, preko redefiniranja stalnog postava, ustrojavanja dokumentacijskih fondova i stručne obrade muzejske građe, kadrovskih i infrastrukturnih širenja, do razvoja muzejske, izložbene i izdavačke djelatnosti, tezauracije i kontekstualizacije. U završnom se poglavlju opisuje projekt izgradnje nove čuvaonice, koji je rezultirao novoizgrađenim Studijem Galerije Antuna Augustinčića i novim sadržajima koje Galerija kao muzej skulpture nudi korisnicima.

* Ovaj rad temelji se na izlaganju pod istim naslovom, koje je autor predstavio na međunarodnoj konferenciji *Sculpture on the Crossroads Between Socio-Political Pragmatism, Economic Possibilities and Aesthetical Contemplations*, održanoj u Splitu, 4. i 5. listopada 2018. Konferenciju je organizirao Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu u sklopu trogodišnjeg projekta pod nazivom *CROSCULPTURE: Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj / Skulptura na razmeđu društveno – političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije*, kojeg u potpunosti financira Hrvatska zaklada za znanost (broj: IP-2016-06-2112), a u kojemu je autor član projektnog tima.

*Summary***ANTUN AUGUSTINČIĆ GALLERY – MUSEALISATION OF THE SCULPTURAL OPUS**

DAVORIN VUJČIĆ

Museums of the Croatian Zagorje - Antun Augustinčić Gallery

The introduction elaborates on the term, musealisation, based on the theoretical discussions by Z. Stránski, P. van Mensch, and I. Maroević. Deficiency of specialised sculpture museums in relation to other types of museums is established and the existence of Antun Augustinčić Gallery [GAA] pointed out as a Croatian museum institution specialised in sculpture. The following chapter lists the existing examples of museological processing of sculptural opuses in Croatia, problematizing the modes and levels of their institutionalisation. The chapter on Antun Augustinčić includes the artist's biography and provides an overview of the establishment of the gallery in Klanjec. The foundations of musealisation of Augustinčić's opus are extensively described, as are the subsequent museological developments, which evolved into an on-going process – from the first permanent exhibit and the contribution of the Gallery employees to the redefinition of the permanent exhibit, establishment of documentation funds, processing of the museum material, to personnel and infrastructural expansions, development of museum, exhibition, and publishing activities, and to thesaurisation and contextualisation. The final chapter describes the project of construction of the new storage room, which has resulted in the newly built GAA Studio and new programs that the Gallery, as a museum of sculpture, offers to users.

KEY WORDS: *Antun Augustinčić, Antun Augustinčić Gallery, GAA Studio, sculptural opuses, museum of sculpture, musealisation, 20th-century art, Croatia*